

O'ZBEKISTONDA XORIJIY INVESTITSİYALARNI JALB QILISH ASOSIDA ERKIN IQTISODIY HUDUDLARNI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI

Bazarov Kakhramon Tashtemirovich

Toshkent ijtimoiy innovatsiya universiteti "Iqtisodiyot va raqamli texnologiyalar" kafdrasi mudiri
(dotsent)

Ro`zimaxmatov Eldorbek Umid o`g`li

Toshkent ijtimoiy innovatsiya universiteti MIQ-24 guruh magistranti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20229667>

Annotatsiya. Ushbu maqolada O'zbekistonda xorijiy investitsiyalarni jalb qilish orqali ulardan samarali foydalanish erkin iqtisodiy hududlarni rivojlantirish yo'llari tahlil qilinadi. Xorijiy investitsiyalar mamlakat iqtisodiyotiga bir necha yo'llar orqali ta'sir ko'rsatadi. Avvalo, ular mamlakatga kapital oqimini jalb qilish imkonini yaratadi, bu esa ishlab chiqarishni kengaytirish, yangi korxonalar ochish va ish o'rinlarini yaratishga yordam beradi.

Kalit so'zlar: Investetsiya, iqtisodiyotni rivojlantirish, xorijiy investetsiyani jalb qilish, rivojlangan mamlakatlar tajribasi, aholi daromadi, bandlikni taminlash.

Аннотация. В данной статье анализируются способы эффективного использования иностранных инвестиций в Узбекистане для развития свободных экономических зон. Иностранные инвестиции влияют на экономику страны несколькими способами. Прежде всего, они создают возможность привлечения притока капитала в страну, что способствует расширению производства, открытию новых предприятий и созданию рабочих мест.

Ключевые слова: Инвестиции, экономическое развитие, привлечение иностранных инвестиций, опыт развитых стран, уровень доходов населения, занятость.

Abstract. This article analyzes ways to effectively use foreign investment in Uzbekistan to develop free economic zones. Foreign investment affects the country's economy in several ways. First of all, it creates an opportunity to attract capital flows to the country, which helps to expand production, open new enterprises, and create jobs.

Keywords: Investment, economic development, attracting foreign investment, experience of developed countries, population income, employment.

Kirish: O'zbekistonda Erkin iqtisodiy yordam milliy iqtisodiyotni modernizatsiya qilish, investitsiyalarni jalb etish va eksportini ishlab chiqarishni drayveri qiladi. Bugungi kunda foydalanishni rivojlantirish davlat siyosatining mustahkam yo'nalishlaridan biridir. Hosil O'zbekistonda EIHLarni rivojlantirish yo'llari va investitsiyalarni jalb qilish mexanizmlari bo'yicha to'liq ma'lumot resurslari.

1. Erkin iqtisodiy asosning asosiy maqsadi

Erkin iqtisodiy rivojlanishi (EIH) ortida turgan asosiy maqsad mamlakatga iqtisodiyotni yaratish kapital va zamonaviy texnologiyalarni jalb qilish orqali milliy taraqqiyotni jadallashtirishdir.

Ushbalarni bir necha muhim yo'nalishlarga bo'lish mumkin:

1. Investitsiyaviy muhitni jozibador qilish EIHLarning eng foydali investorlar uchun "jannat"ga muvofiqdir. Bu yerda tadbirkorlar uchun soliq, bojxona visa rejimlari oddiyga va ancha yengilroq qilib qo'yish. Bu asosiy kompaniyaning o'z kapitalini aynan shu mamlakatga olib kirishiga turtki beradi.

2. Yuqori texnologiyani olib kirish faqat pul emas, balki bilim va texnologiya ham muhim. EIH kiriblar orqali dunyo eng ilg'or texnologiya, innovatsion uskunalar va boshqaruv-how) mamlakatga keladi. Bu ishlab chiqarish ishlab chiqarishni jahon standartlariga moslashtirish qiladi.

3. Eksport xavfsizligini EIHLarda ishlab chiqarilgan mahsulotlar asosi bozorga yo'llangan bo'ladi. Maqsad - bozorda huquqbardosh bo'lgan mahsulotlarni ko'paytirish va mamlakatga chet el valyutasi jahonni ta'minlashdir. Bu esa mamlakatning tashkilot savdo balansini yaxshilaydi.

4. Import o'rnini bosish chetdan valyuta evaziga sotib olingan mahsulotlarni mamlakat ichida, erkin iqtisodiy mahsulotlar ishlab chiqarish orqali xorijga valyuta chiqib ketishdan oldingi mahsulot.

5. Yangi ish o'rinlari va hududiy ishlab chiqarish

EIHLar barpo etilishi bilan:

- Minglab yangi ish o'rinlari yaratiladi.
- Mahalliy aholining malakasi oshadi.
- Hududdagi infratuzilma (yo'llar, elektr, gaz, aloqa tizimlari) davlat va investorlar bilan ta'minlashdan yangilanadi.

Erkin iqtisodiy barqaror - bu iqtisodiyotni "davolash" va uni "sakrash" joyiga olib chiqish uchun xizmat maxsus laboratoriyaga o'xshaydi. U yerda 'tgan tajriba sifatida va sinovdan o'tkazish, butun mamlakat iqtisodiyotiga tatbiq etish.

O'zbekistondagi aniq bir erkin iqtisodiy hudud (masalan, Navoiy, Angren yoki Jizzax) misolida huquqlar haqida ma'lumot berishimni xoxlaysizmi?

EIHLar - bu alohida ajratilgan bo'lib, u yerda tadbirkorlik faoliyati uchun alohida bojxona, soliq va vi rejimlari amal qiladi. asosiy narsa:

- Yuqori texnologiyali ishlab chiqarishni yo'lga qo'yish.
- Import o'rnini bo'lgan mahsulot va eksportga yo'naltirilgan mahsulotga eksport qilish.
- Yangi ish o'rinlarini yaxshilash va hududiy infratuzilmani yaxshilash.

2. Investitsiyalarni jalb qilish va rivojlantirish yo'llari

Xorijiy investitsiyalarni jalb qilish va iqtisodiyotni rivojlantirish - bu kompleks jarayon bo'lib, u moliyaviy soliq imtiyozlarini, balki mamlakatdagi umumiy biznes muhitining rivojlanishini ham talab qiladi.

O'zbekiston investitsiyalarini jalb qilishning asosiy yo'llari va mexanizmlaridan iborat:

1. Huquqiy kafolatlar va "Ochiq eshiklar" siyosati

Investor uchun eng muhim omil - uning sarmoyasi daxlsizligi.

- Investitsiya qonunchiligi: Investorlarning huquqlari qonun bilan himoyalanaadi. Agar qonunchilik o'zgarsa, investor o'zi uchun qulay bo'lgan eski saqlashni (10 yordam) saqlab qolish huquqiga ega.

- Xalqaro arbitraj: Nizolarni vaziyatni sudlar va arbitraj institutlari orqali hal qilishni yaxshilashni investor ishonchini qabul qilish.

2. Soliq va Bojxona rag'batlari

Investitsiya kiritayotganga tavsiyalar berilgan:

- Tabakalangan soliq ta'tillari: Kiritilgan sarmoya miqdoriga qarab (masalan, \$300 mingdan \$10 mln gacha yoki undan ortiq), 3 yildan 10 foyda foyda solig'idan ozod qilish mumkin.

- Bojxona preferensiyalari: Ishlab chiqarish uchun zarur bo'lgan texnologik uskunalar va butlovchi qismlarni kirishda bojxona bojaridan ozod etish.

3. Davlat-Xususiy Sheriklik (DXSH)

Bu yo'ning infratuzilmasini (yo'llar, aeroportlar, elektr stansiyalari, quvvatlar) rivojlantirishda eng samarali yo'llardan biridir.

- Davlat yer va resurslarni taqdim etadi.
- Investor mablag' kiritib, boshqaradi va ma'lum muddatdan so'ng foyda ko'radi.

4. Sanoat klasterlari va EIHLar orqali yaxshilash

Investitsiyalarni tarqoq emas, balki ma'lum bir hududga jamlash (klaster usuli) samaradorlikni oshirish.

- Logistika afzalligi: Xomashyoni qayta ishlashdan tayyor mahsulotgacha bo'lgan zanjir bir joylashadi.
- Infratuzilma tayyorligi: Investor kelganda gaz, suv, elektr va internet bilan ta'minlangan tayyor maydon (Industrial Park) beriladi.

5. Xususiylashtirish (Xususiylashtirish)

Davlat aktivlarini (yirik zavodlar, banklar) xususiy investorlarga sotish orqali:

- Boshqaruv oshadi.
- Budjetga qo'shimcha mablag' tushadi.
- Zamonaviy menejment tizimi kirib keladi.

6. Inson kapitalini rivojlantirish

Investor uchun arzon ish kuchi emas, balki malakali ish kuchi muhim. Shu sababli:

- Xorijiy oliy ta'lim muassasalarini ko'paytirish.
- Dual ta'lim tizimi (o'qish va amaliyotni birga olib borish) orqali texnik kadrlar tayyorlash. Investitsiyalarni jalb qilishning zamonaviy usullari (Trendlar)

1. Raqamli platformalar: Investor uchun barcha jarayonlarni onlayn yuklaydilar "Invest in Uzbekistan kabi portallarni yaxshilash.

2. Yashil investitsiyalar: "Green energy" (quyosh va shamol energetikasi) buyon xalqaro moliya institutlari mablag'larini jalb qilish.

3. Kredit reytinglari: Fitch, Moody's va S&P kabi agentliklardagi mamlakat reytingini yaxshilash orqali arzonroq kredit liniyalarini ochish.

Sizni aynan qaysi soha (masalan, turizm, qishloq xo'jaligi yoki IT) bo'yicha investitsiya jalb qilish yo'llari ko'proq qiziqtiradi?

Xorijiy investor uchun jozibadorlikni nazorat qilish nazorati yo'nalishlarda ishlar olib borilmoqda:

Qonunchilik va institutsional qurish

O'zbekistonda "xsus iqtisodiy zonalar to'g'risida"gi qonun qabul qilingan bo'lib, u investorlar huquqlarini himoya qilishni kafolatlaydi. Rivojlanish yo'llari:

- "Yagona darcha" ruxsati: Barcha ruxsat hujjatlar va davlat xizmatlari markazlashtirilgan holda, byurokrtiyasiz taqdim etiladi.

- Barqarorlik kafolati: Soliq qonunchiligi o'zgargan taqdirda ham, investor o'zi uchun qulay bo'lgan (investitsiya yordami bilan) mulkni saqlash huquqiga ega.

Soliq va Bojxona imtiyozlari

Investitsiya hajmidan kelib chiqib, ma'lum muddatga to'lovlardan ozod chiqib:

- Mol-mulk va yer soliqlari.

- Foyda solig'i.
- Bojxona to'lovlari (ishlab chiqarish uchun keltiriladigan xomashyo va jihozlar uchun).

Eslatma: 1 yillik investitsiya miqdori 3 yildan 0 martaga baholanadi.

Infratuzilmani modernizatsiya qilish

Investorlar uchun faqat yer maydoni emas, balki tayyor infratuzilma (klaster usuli) taqdim etilmoqda:

- Elektr quvvati, gaz va suv bilan uzluksiz ta'minlash.
- Logistika markazlari va transport yo'laklariga (temir yo'l, avtomobil yo'llari) yaqinlik.

3. Strategik rivojlanishning yangi bosqichlari

Hozirgi kunda O'zbekiston EIHLarni rivojlantirishda yangi modellarni qo'llamoqda:

Yo'nalish	Tavsif
Sanoat klasterlari	Xomashyodan tayyor mahsulotgacha bo'lgan zanjirni aniqlash (masalan, to'qimachilik yoki kimyo klasterlari).
Xususiylashtirish	EIH boshqaruvi kompaniyani (masalan, DP World, PSA) jalb qilish orqali samaradorlikni oshirish.
Raqamlashtirish	Barcha bojxona va hisobot jarayonlarini elektron tizimga o'tkazish.
Kichik sanoat zonalari	EIH atrofida foydalanishga xizmat ko'rsatuvchi kichik va o'rta biznes ekotizimini oladi.

4. Mavjud muammolar va istiqbolli rejalar

Rivojlanish yo'lida ayrim to'siqlar hali ham mavjud bo'lib, ularni olish ustida ishlanadi:

1. Logistika yordami: Dengizga chiqish yo'qligi sababli transport koridorlarini (Xitoy-Qirg'iziston-O'zbekiston kabi) diversifikatsiya qilish.
2. Kadrlar tayyorlash: Xorijiy texnologiya bilan ishlay boshlaydigan mutaxassislarni EIHLar qoshida o'qitish markazlarini ochish.
3. Yashil iqtisodiyot: EIHLarda ekologik toza va energiya tejamkor texnologiyalarni joriy etgan investorlarga qo'shimcha rag'batlar berish.

Xulosa. O'zbekistonda moliyaviy investitsiyalarni jalb qilish asosida EIHLarni rivojlantirish - bu moddiy soliq imtiyozlarini berish, balki investitsiyaviy muhitni mustahkamlash va ishonchligi ni ta'minlash demakdir. Kelajakda ushbu zonalar mamlakat yalpi ichki mahsulotining (YAIM) salmoqli tashkil etuvchi sanoat "hab"lariga kutilmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. E.E. Amanov. Islohotlarni chuqurlashtirish jarayonida iqtisodiy o'sish va uning omillari. Iqtisod fanlari nomzodi ilmiy darajasini olish uchun yozilgan dissertatsiya. T., 2005.
2. A. M. Babushkina. Gosudarstvennoe regulirovanie natsionalnoy ekonomiki. Uchebnoe posobie. M.: Finansi i statistika. 2004.

3. E.F. Borisov. Ekonomicheskaya teoriya: ucheb. 2-e izd.. pererab. i dop. - M.: TK Velbi, Izd-vo «Prospekt», 2005.
4. Brendelyova E.A. Neoinstitutsionalnaya teoriya. Ucheb. posob. - M.: TEIS, 2003.
5. V poiskax novoy teorii s problemnimi situatsiyami. Ucheb. posob. / Pod red. A.G. Gryaznovoy. i dr. - M.: KNO RUS, 2004.
6. Vexi ekonomicheskoy misli. Ekonomicheskoe blagosostoyanie i obshestvenniy vibor, tom 4. - SPb. 2004.